

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus tunnistas vaegkuuljaid ebavõrdselt kohelnud normid põhiseadusevastaseks

Riigikohus tunnistas vaegkuuljaid ebavõrdselt kohelnud normid põhiseadusevastaseks

15. märts 2022

Riigikohtu üldkogu avaldas teisipäeval otsuse, millel on oluline roll Eesti põhiseaduse ja Euroopa Liidu õiguse vahekorra selgitamisel ning puuetega inimeste võrdse kohtlemise tagamisel.

Arutusel olnud kohtuasjas tunnistas Riigikohus põhiseadusevastaseks ja kehtetuks valitsuse määruse sätteid, mis kohustasid nõrgenenud kuulmisega vanglaametniku teenistusest vabastama ega lubanud kuulmislangust näiteks kuuldeaparaadiga korrigeerida või vajadusel ametniku tööülesandeid muuta.

Väljaspool konkreetset kohtuasja on sel otsusel ka laiem mõju puuetega inimeste õiguste tagamisele. Üldkogu tõi esile, et nii Eesti põhiseadus kui ka Euroopa Liidu ja rahvusvaheline õigus rõhutavad vajadust võtta kasutusele mõistlikud abinõud, et tagada puuetega inimeste võrdne kohtlemine. Seetõttu on riigil enne inimese puude tõttu töölt vabastamist kohustus otsida lahendusi, mis võimaldaksid tal tööd jätkata, kui see ei põhjusta tööandjale ebaproportsionaalselt suurt koormust.

Samuti on Riigikohtu otsusel oluline tähendus Eesti põhiseaduse ja EL-i õiguse vahekorra selgitamisel, sest vaegkuuljaid ebavõrdselt kohelnud valitsuse määruse sätteid olid samal ajal vastuolus nii Eesti põhiseaduse kui ka EL-i õigusaktidega. Seetõttu pidi kohus otsustama, kas jätta sätteid vastuolu tõttu EL-i õigusega konkreetsetes kohtuasjas lihtsalt kohaldamata või tunnistada need ka põhiseadusevastaseks ja kehtetuks.

Arvestades Euroopa õigusruumis toimunud arenguid täiendas üldkogu Riigikohtu seniseid seisukohti, mis puudutasid EL-i õigusega seotud Eesti normide põhiseaduslikkuse järelevalvet. Üldkogu asus seisukohale, et enamasti on kohtul valikuvabadus, kummale – kas EL-i õigusele või põhiseadusele – vastavuse kontrolli ta kohtuasja lahendamiseks teeb. Küll aga peab kohus selle valiku puhul arvestama, et põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus ei tohi ohustada EL-i õiguse esimust, ühtsust ega tõhusust.

Üldkogu selgitas, et EL-i õigusele vastavuse kontroll ja põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus võivad teineteist täiendada ning viimane võib vahel tagada ka põhiõiguste parema kaitse. Kui kohus jätab Eesti õigusnormi vastuolu tõttu EL-i õigusega kohaldamata, siis puudutab kohtuasja tulemus vaid konkreetset kaebajat, aga põhiseaduslikkuse järelevalve abil on võimalik põhiõigusi rikkuv norm kehtetuks tunnistada ja see niimoodi õiguskorrast kõrvaldada.

Kaebaja sai vaatamata kuulmislangusele tööga hakkama

Arutusel olnud kohtuasi puudutas alates 2002. aastast Tartu Vanglas valvurina töötanud naist, kes vabastati 2017. aastal teenistusest, kui tervisekontrollis selgus, et tema ühe kõrva kuulmine ei vastanud vanglaametnike tervisenõuetele, mis kehtestati valitsuse määrusega 2013. aastal.

Naine taotles kohtult oma teenistusest vabastamise õigusvastaseks tunnistamist ja hüvitise määramist. Halduskohus jättis tema kaebuse rahuldamata, aga ringkonnakohus tühistas otsuse ning määras 60 kuupalga suuruse hüvitise. Hüvitise suuruse puhul võttis kohus arvesse, et normid kehtestati üle kümne aasta pärast kaebaja tööle asumist, tema senine teenistus oli olnud laitmatu ja paari aasta pärast oleks tal tekkinud õigus eripensionile. Samuti algatas ringkonnakohus kaebaja vallandamise kaasa toonud normide suhtes Riigikohtus põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse.

Riigikohtu üldkogu leidis teispäeval avaldatud otsuses, et valitsuse määruse sätted rikuvad põhiseaduses tagatud kutsevabadust ja õigust võrdselt kohtlemisele ning on vastuolus ka põhimõttega, et puuetega inimesed on riigi erilise kaitse all.

Üldkogu märkis, et kaebajal tekkis kuulmislangus väidetavalt juba lapsepõlves, ta töötas vanglas üle 14 aasta ja talle ei heidetud kordagi ette teenistusülesannete mittenõuetekohast täitmist. Samuti ei eeldanud tema töö sagedast vahetut kokkupuudet kinnipeetavatega. Seetõttu ei olnud kaebaja teenistustest vabastamine vajalik tema tööülesannete ohutuks ja täisväärtuslikuks täitmiseks ega vangla julgeoleku tagamiseks.

Riigikohus rõhutas, et isegi kui kuulmisvaegus oleks takistanud kaebaja tööd, poleks teda pidanud tingimata teenistusest vabastama. Riigil on nimelt kohustus võtta kasutusele mõistlikud abinõud, mis võimaldavad puuetega inimestel tööd jätkata. Mõistlikkuse üle otsustamisel tuleb muu hulgas arvestada seda, kuivõrd need meetmed põhjustavad tööandjale täiendavat koormust ja kulusid. Antud juhul oleks kõne alla tulnud näiteks kuuldeaparaadi kasutamine või kaebaja tööülesannete muutmine.

Riigikohtu otsusega ning sellele lisatud eriarvamuste ja konkureeriva arvamusegasaab tutvuda siin[1].

Arno Pöder
pressiesindaja
Riigikohus
arno [dot] poder@riigikohus [dot] ee

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-tunnistas-vaegkuuljaid-ebavordselt-kohelnud-normid-pohiseadusevastaseks>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=5-19-29/38>